

УДК 338.439.65, 338.462, 338.467.6, 338.482.2

**ОКРЕМІ СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ****Чириченко Ю.В., д.е.н.,
Білова Н.А., д.біол.н.,
Зайцев В.Є., к.е.н.***Університет митної справи та фінансів*

Статтю присвячено розгляду окремих стратегічних аспектів подальшого розвитку готельно-ресторанної справи в Україні у контексті втілення Стратегії сталого розвитку "Україна-2020". Розглянуто порівняльну динаміку зазначених процесів за останні роки існування незалежної України та визначено інноваційну платформу як втілення головних трендів розвитку індустрії "гостинності". Для реалізації мети дослідження сформульовано наукову проблему та визначено її актуальність, що полягає у вирішенні питання щодо відповідності сучасного стану та динаміки розвитку вітчизняної готельно-ресторанної справи до загальнонаціонального процесу.

Узагальнено специфічні якісні критерії розвитку та сучасні тренди індустрії гостинності готельно-ресторанної справи або "сфери гостинності", виходячи зі світового досвіду. Також, окреслено низку положень, що розглядаються як інноваційна платформа подальшого розвитку галузі.

Ключові слова: готельно-ресторанна справа, туристичний бізнес, інноваційна платформа, стратегія національного розвитку, пріоритети розбудови національної економіки.

UDC 338.439.65, 338.462, 338.467.6, 338.482.2

**SOME STRATEGIC ASPECTS OF HOTEL
AND RESTAURANT BUSINESS****Chyrychenko Yu., Dr.of Econ.Sc.,
Bilova N., Dr.of Biolog.Sc.,
Zaitsev V., PhD in Economics***University of Customs and Finance*

The purpose of this study is to identify of different strategic aspects of the further development of hotel and restaurant business in Ukraine in the context of the implementation of the Strategy for Sustainable Development "Ukraine - 2020".

The comparative dynamics of the mentioned processes during the last years of existence of independent Ukraine was studied and the innovation platform was defined as the implementation of the main trends of the development of the hospitality industry. For the realization of the research purpose, the scientific problem has been formulated and its relevance has been determined. Specific qualitative criteria of development and modern trends of the hospitality industry are determined based on the world experience. Also was considered the innovative platform for the further development of the industry.

Keywords: hotel and restaurant business, tourism business, innovation platform, strategy of national development, priorities of national economy development.

Актуальність проблеми. У відповідності до схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 Стратегії сталого розвитку "Україна-2020" було визначено мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори у тому числі, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України. Причому найпершим вектором став вектор розвитку у якості "забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями. Для цього, передусім, необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему". У зазначеному контексті постає питання щодо відповідності сучасного стану та динаміки розвитку вітчизняної готельно-ресторанної справи до загальнонаціонального процесу. В умовах переходу України до ринкової економіки в кожній галузі відбувається пошук нових шляхів і методів виробництва, здійснюється аналіз сучасного стану, окреслюються перспективи на майбутнє. Ці процеси характерні також для сфери готельно-ресторанного бізнесу, яка спрямована на отримання прибутку через надання різноманітних послуг у вигляді житла, харчування, транспортного та іншого сервісу.

Відмітимо також, що розвиток готельно-ресторанного бізнесу в Україні є особливо актуальним, оскільки саме завдяки даній галузі Україна може поліпшити соціально-економічну ситуацію.

Аналіз останніх наукових досліджень. Вивченню проблем розвитку готельно-ресторанної справи традиційно приділялася велика увага вітчизняних науковців, фахівців. Відмітимо роботи О. Борисової, О. Головки, Г. Круль, М. Мальської, І. Мініч, Л. Нечаюк, Н. П'ятницької, О. Шаповалової, у яких розглядаються організація та розвиток готельно-ресторанного господарства, аналізуються чинники, що впливають на ринок готельно-ресторанного бізнесу в Україні.

Однак, оскільки план дій щодо реалізації положень Стратегії сталого розвитку "Україна-2020" затверджується щороку, то потребує поточного визначення як актуальний стан справ щодо готельно-ресторанної справи, так і перелік відповідних наявних проблемних питань разом із пошуком шляхів їх подолання.

Метою роботи є вивчення окремих теоретичних та практичних особливостей, стану та перспектив розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінка розвитку готельної сфери передбачає визначення соціально-економічної ефективності діяльності суб'єктів національного ринку, де галузевий аналіз поєднується з регіональним. Однак, на даному етапі роботи ми обмежимося лише розглядом динаміки розвитку галузі.

За інформацією Української служби статистики починаючи з 1995 року та до теперішнього часу майже неухильно зростала кількість готелів та аналогічних засобів розміщування. Дійсно, якщо у 1995 році кількість підприємств готельного типу складала 1396 одиниць, то у 2016 році готелів та аналогічних засобів розміщування налічувалося вже 2534. Нажаль, починаючи із 2011 року Українська Державна служба статистики змінила методологією обчислювання готелів та інших місць для тимчасового проживання на методологію обчислювання колективних засобів розміщування. Але як ми можемо бачити у таблицях 1 та 2 кількість цих аналогічних засобів розміщування за останні роки майже неухильно зростала. Що стосується динаміки витрат на ресторани та готелі у структурі сукупних витрат домогосподарств України, то зазначена частка незначно скорочується. Так, якщо у 2010 році ця частка складала 2.4 %; 2011 — 2.5%; 2012 — 2.5%; 2013 — 2.5%; 2014 — 2.3%; 2015 — 2%, то у 2016 році 2.2%.

Таблиця 1. - Готелі та інші місця для тимчасового проживання

	Кількість підприємств готельного типу	Кількість номерів	Житлова площа всіх номерів, тис. м ²
1995	1396	62360	1032,3
1996	1368	60601	999,9
1997	1375	58464	1002,1
1998	1328	55487	1010,7
1999	1326	51450	948,7
2000	1308	51012	949,1
2001	1258	49966	947,9
2002	1254	51107	977,0
2003	1218	50412	997,8
2004	1192	50414	1012,2
2005	1232	51686	1072,4
2006	1269	53645	1120,2
2007	1420	62165	1313,6
2008	1595	71580	1508,4
2009	1684	76019	1624,6
2010	1731	79833	1700,6

Джерело: [1]

Таблиця 2. - Колективні засоби розміщування

	Кількість колективних засобів розміщування, од		
	усього	у тому числі	
		готелів та аналогічних засобів розміщування	спеціалізованих засобів розміщування
2011	5882	3162	2720
2012	6041	3144	2897
2013	6411	3582	2829
2014 ¹	4572	2644	1928
2015 ¹	4341	2478	1863
2016 ¹	4256	2534	1722
2017 ¹	4115	2474	1641

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: [1].

Проте, для нас цілком зрозуміло, що важливі стратегічні питання, пов'язані із готельно-ресторанною справою не можливо вирішувати на основі лише кількісних характеристик. Мова йде про загальну систему векторів розвитку Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020", таких як:

- Деретуляція та розвиток підприємництва;
- Програма розвитку малого та середнього бізнесу;
- Податкова реформа;
- Реформа захисту економічної конкуренції;
- Реформа корпоративного права;
- Реформа фінансового сектору;
- Реформа ринку капіталу;
- Реформа сфери трудових відносин;
- Реформа транспортної інфраструктури;
- Реформа телекомунікаційної інфраструктури;
- Програма участі в транс'європейських мережах.

Як бачимо, система питань державного розвитку має одинадцять загальних напрямків. Причому реалізація кожного з них буде сприяти покращенню інвестиційного клімату в економіці країни взагалі та у галузі готельно-ресторанного господарства, зокрема.

Виходячи зі світового досвіду, визначимо специфічні якісні критерії розвитку готельно-ресторанної справи або “сфери гостинності”.

Інтернет ресурс hospitalitynet.org, що традиційно висвітлює найрізноманітніші аспекти розвитку індустрії гостинності в усьому світі, визначає чотири сфери

1. Food and beverages (сфера харчування);
2. Travel and tourism (подорожі та туризм);
3. Lodging (поселення);
4. Recreation (відпочинок та дозвілля).

Як бачимо, сфера готельно-ресторанної справи знаходить своє відображення у першій, третій та останній групах.

Причому встановлюючи сучасні тренди розвитку індустрії гостинності у 2018 році провідний галузевий інтернет ресурс cloudbeds.com/trends/ визначає наступні:

Big Data and Data Protection

Activities and Lighting Up the Guest Experience

Bitcoin

Overlap of Vacation Rentals and General Lodging

Overtourism

Technology In Properties

Спробуємо послідовно провести паралелі між національними та глобальними процесами.

Почнемо із Big Data and Data Protection. Можливість використання великих масивів інформації для прийняття управлінських рішень тільки недавно стала доступною для малого та середнього бізнесу як наслідок здешевлення обчислюваних процесів та зниження вартості обслуговування дата центрів. Чому використання Big Data у готельно-ресторанній сфері є настільки важливим? Справа у тому що хоча у глобальному вимірі індустрія “гостинності” представляє собою багатомільярдний бізнес, зазначена сфера є надзвичайно сегментованою. Причому справа полягає у самій природі галузі “гостинності”, побудованої навколо конкретної людини, її проблем, потреб, та індивідуальності.

Також, послуги у галузі будуть ставати більш доступними для замовлення через глобальну мережу Інтернет а більші обсяги наявної інформації дозволять підвищити споживчі якості для усієї сукупності

наявної пропозиції.

Activities and Lighting Up the Guest Experience. Зазначений тренд відображує можливість інтеграції будь-якої конкретної “активності” у більш загальний план відпочинку. Разом із використанням інтерактивних платформ із обміну споживчим досвідом цей тренд дозволяє ще більш індивідуально підходити до споживання послуг готельно-ресторанної сфери. Як приклад наведемо пропозиції у сегменті караоке барів або барів для вболівальників, які побудовані навколо специфічних “активностей” своїх клієнтів, а платформи для побудови різноманітних рейтингів цих “активностей” дозволяють обирати саме потрібний сервіс.

Bitcoin — тренд що поєднує у собі два. По перше, можливість використовувати кріптовалюти у якості засобів платежу. По друге, поява інформаційних стартап проектів, пов'язані із розвитком готельно-ресторанної справи, які фінансуються за рахунок кріптовалюти.

Overlap of Vacation Rentals and General Lodging. Мова йде про поєднання у готельному господарстві пропозиції для відпочинку із загальною пропозицією розміщення.

Overtourism або надмірний туризм усе частіше стає проблемою для багатьох міст Європи, спричиняючи проблеми транспортної інфраструктури, цінової політики, екології тощо. Слід відмітити, що на наш погляд Українська готельно-ресторанна індустрія поки що не стикається із зазначеним світовим трендом.

Technology In Properties. Зазначений тренд вказує на збільшення присутності технологій у готельно-ресторанному бізнесі. Як приклад наведемо наявність планшетів та комп'ютерів у готельних номерах, мережі WIFI тощо.

На нашу думку, до вищевикладених високотехнологічних трендів слід додати соціальні інжиніринг та маркетинг, які хоча і не є абсолютно новими трендами, однак дуже добре репрезентують новації у галузі.

Потрібно відмітити, що наявні тренди розвитку індустрії “гостинності” по-перше, майже усі мають за основу технологічні інновації, а по-друге, будуть надалі тільки нарощувати рівень технологій.

Чи готова до цього Українська готельно-ресторанна галузь? Враховуючи рівень інвестицій та капіталізації, конкурентоздатність національних підприємств у цій сфері все ще залишається під сумнівом.

Висновки. Вивчення комплексу питань, пов'язаних із визначенням окремих стратегічних аспекти розвитку готельно-ресторанної справи в Україні дозволило узагальнити низку положень, що розглядаються нами як інноваційна платформа подальшого розвитку галузі. Причому відзначимо, що реалізація майже кожного елементу загальної системи векторів Стратегії сталого розвитку "Україна-2020" буде вирішувати питання підвищення інвестиційної привабливості національної економіки взагалі, та покращувати інвестиційну привабливість готельно-ресторанної сфери зокрема.

Однак при цьому, специфічні тренди розвитку галузі "гостинності" побудовані на технологічних інноваціях мають розглядатися у якості інноваційної платформи процесу розвитку цієї сфери.

Отже, будь-які державні та регіональні програми підтримки готельно-ресторанної галузі повинні виходити із необхідності використання такої інноваційної платформи враховуючи також клієнто-орієнтовану природу готельно-ресторанної справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сайт Державної Служби статистики. Інтернет ресурс. Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Чириченко Ю.В. Окремі концептуальні засади зовнішньої торгівлі продовольчою продукцією: «вікно можливостей» розвитку продовольчої сфери України / Ю.В. Чириченко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2013. – № 1 (6). – Т.2. – С. 65–73.
3. Чириченко Ю. В. Теоретичні аспекти дослідження регіональних інвестиційних ресурсів / Ю. В. Чириченко // Економічний простір. – № 113. – 2016 – С. 120–126.
4. Чириченко Ю. В. Дослідження сутності поняття «інвестиційні ринки» / Ю.В. Чириченко // Сталий розвиток. – 2016. – № 3 (32) – С. 114–120.
5. Chyruchenko Yu. V. Certain philosophical issues of the Ukrainian international investment process / Yu. V. Chyruchenko // Науковий погляд: економіка та управління. – 2016. – № 1(55). – С. 46–51.
6. Чириченко Ю.В. The international investment activities: systematic analysis of categorical apparatus / Ю.В. Чириченко // The Bulletin of the Academy. The series "Economics". – 2014. – № 2 (52). – С. 60–65.
7. Чириченко Ю.В. Проблеми створення та функціонування індустріальних парків: аналіз та імплементація світового досвіду / Ю.В. Чириченко, О.К. Котко // Вісник академії митної служби України. Серія «Економіка». – №1 (51). – 2014. – С. 74–82.
8. Чириченко Ю.В. Прямі іноземні інвестиції в галузевому розрізі / Ю.В. Чириченко // Економічний простір. – № 84. – Дніпропетровськ: ДВНЗ "ПДАБА", 2014. – С. 46–56.